

Zgodovina cerkvenih knjižnic mariborske nadškofije

Škofijska knjižnica v virih

Mariborske škofijske in bogoslovne knjižne ustanove so vsaj v grobem omenjene v vseh temeljnih virih zgodovine slovenskih knjižnic. Prvi doslej znani zapis zgodovine knjižnice je zabeležen v rokopisnem listu mariborskih bogoslovcev Lipica leta 1891 in nato obsežnejši zgodovinski pregled leta 1894. V zgodovinskem pregledu teološkega študija v avstro ogrski monarhiji je objavljena zgodovina bogoslovnega učilišča Lavantinske škofije v Mariboru, kjer je zgolj omenjena bogoslovna knjižnica, ki jo je ustanovil A. M. Slomšek (H. Zschokke, *Die Theologischen Studien und Anstalten der Katholischen Kirche in Österreich*, Wien u. Leipzig 1894, 775 sl.).

Škof Mihael Napotnik v dokumentih 3. škofijske sinode leta 1903 obsežno poroča o škofijski knjižnici. V dokumentu *De bibliotheca diocesana (O škofijski knjižnici)* so opisane naloge, ki so potrebne za nemoteno poslovanje knjižnice, način pridobivanja knjižnega fonda, razvrstitev fonda itd. Navaja vse knjižnice, ki so v okviru škofije delovale v Mariboru, mariborsko bogoslovno knjižnico je škof Napotnik na sinodi preimenoval v škofijsko knjižnico.

Fran Kovačič v Zgodovini Lavantinske škofije leta 1928 omenja bogoslovsko knjižnico v zvezi z ravnateljem bogoslovja Karlom Hribovškom, ki je v času svojega ravnateljstva skrbel za knjižnico, jo opremil z ustreznimi policami in nabavil nekatere dragocene zbirke, med drugim tudi Patrologio Migne in Acta Vita Sanctorum. V *Glasniku muzejskega društva za Slovenijo* (XXI - 1932/33, str. 75) Melita Pivec-Stele v razpravi *Naše knjižnice* uvršča Bogoslovno knjižnico v Mariboru med znanstvene in strokovne knjižnice. Podatke povzema po Kovačiču, ki je v svoji razpravi zapisal, da podlago knjižnice tvori bivša knjižnica pri Sv. Andražu, ki jo je leta 1859 škof Slomšek prepeljal v Maribor. Najbolj naj bi se knjižnica »pomnožila« v času ravnatelja Karla Hribovška, ki je v 1. nadstropju bogoslovja na Glavnem trgu uredil dve sobi, dal napraviti nov katalog, dobavil zbirko grških in latinskih cerkvenih očetov in Bollandiste, zbirko življenjepisov svetnikov. Knjižnica se je leta 1932 vzdrževala z državno dotacijo (letno ca. 5000 din), ki jo je porabila za nakupe, vezavo ipd. V katalogu je takrat bilo 11. 670 knjig, 2.212 brošur, 28 revij in časopisov, 9 zemljevidov, 40 inkunabul, 140 glasbenih del. Opremo je sestavljalo 10 omar in 8 velikih polic. Knjige so bile razvrščene po skupinah, po alfabetičnem katalogu. Knjižnica je bila vsak teden redno odprta za stranke; »čitatelji« so bili v prvi vrsti profesorji in bogoslovci, deloma tudi duhovniki lavantinske škofije. Letno je bilo vpisanih okrog 95 članov. Knjige so si izjemoma lahko

izposodili na dom. Upravitelj knjižnice je ex offo bil vsakokratni podravnatelj bogoslovnega učilišča (študijski prefekt), pomagali so trije bogoslovci (knjižničar in dva amanuensa), ki jih je za določeno dobo imenovalo vodstvo bogoslovja.

Nadaljnji pomemben vir za zgodovino škofijske knjižnice in njenega bogatega fonda je opis srednjeveških rokopisov v Sloveniji avtorja M. Kosa, ki natanko opisuje celotno zbirko 48 dragocenih kodeksov v Škofijski knjižnici Maribor. (M. Kos, Srednjeveški rokopisi v Sloveniji, Ljubljana 1931, 135-221.)

C. Krajnc v Spominskem zborniku Slovenije leta 1939 (*Spominski zbornik Slovenije*, Ljubljana 1939, str. 255 sl.) uvršča Bogoslovno knjižnico v Mariboru med knjižnice, "ki so se razvile v samostanih in ob cerkvenih ustanovah na slovenskem ozemlju in so vsaj nekatere med njimi spominjale še na tista stoletja srednjega veka, ko je meniška roka skrbela, da se duhovna vez med preteklostjo in prihodnostjo ni pretrgala". Podrobnejših podatkov ne navaja, sklicuje se na statistični pregled "Naše knjižnice", ki ga je l. 1932 pripravila že omenjena M. Pivec-Stele. Avgust Pirjevec leta 1940 uvršča mariborsko bogoslovno knjižnico med znanstvene knjižnice in navaja podatek, da je bila le-ta ustanovljena leta 1859 (A. Pirjevec, *Knjižnice in knjižničarsko delo*, Celje 1940, 96).

Povojne statistike sprva niso vsebovale podatkov o bogoslovni knjižnici temveč le o škofijski, celo o knjižnici Škofijskega arhiva. Leta 1951 je mogoče zaslediti podatek, da je Škofijska knjižnica bila ustanovljena leta 1228. Gre za ustanovno letnico Lavantinske škofije, zato bi bila mogoča ustanovitev knjižnice zgolj z njeno rokopisno zbirko. Naveden je fond z 10.000 zvezki, 88 inkunabulami, rokopisna zbirka, zbirka starih podob in krajepisnih razglednic ter privatne knjižnice (*Slovenske knjižnice. Pregled ob štiristoletnici slovenske knjige*, Ljubljana 1951, 57).

A. Gspan in J. Badalić v popisu inkunabul na Slovenskem posebej navajata fond v Škofijskem arhivu, ki je last Škofijske knjižnice, in v tem zapisu se nam odpira zanimiva sled za najstarejšim fondom: "Bogat in presenetljivo ohranjen je fond inkunabul v mariborskem škofijskem arhivu. Gre za 98 primerkov, med katerimi je sploh najstarejša ohranjena intaktna inkunabula v Sloveniji (Clemens V.: *Constitutiones etc.*, Mainz 1460; gl. št. 193). Ta zbirka je prišla na zdajšnje mesto leta 1859, ob preselitvi sedeža lavantinske škofije iz Šent Andraža na Koroškem v Maribor. Žal pa precej okrnjena, kajti iz kataloga, ki ga je pred 1843 sestavil škof J. C. Zimmermann, je razvidno, da je bilo takrat v njej vsaj 47 inkunabul več. Kdaj in kako so bile odsvojene, ni mogoče dognati. Škoda je tem večja, ker so šle v izgubo inkunabule profane vsebine, zlasti medicinske. Del te zbirke predstavlja znaten del tistih inkunabul, ki so bile v tej knjižnici že pred reformacijo, kar je razvidno iz lastniških beležk škofov Erharda

Paumgartnerja (1487-1508) in Leonharda Pewerlla (1508-1536), prej salzburskega kanonika in dekana. O njunem predniku Johannu Rottu (1462-1482) je sicer ohranjeno sporočilo, da je bil tudi velik knjigoljub, vendar ne zasledimo v nobenem primerku dokaza, da bi bil kdaj njegova last." (A. Gspan, J. Badalić, Inkunabule v Sloveniji, Ljubljana 1957, 34.)

V drugi polovici 20. stoletja je bilo delovanje knjižnice omejeno na »notranjo uporabo«, zato se v novejših virih ni pojavljala. Leta 1987 je v statistiki slovenskih knjižnic med visokošolskimi knjižnicami v Mariboru navedena Knjižnica Teološke fakultete s skromnimi podatki o njenem fondu - le 5252 knjig. (*Razvid knjižnic SR Slovenije*, Ljubljana 1987, 236) Po tej omembi knjižnica nekako "izpade" iz statistike slovenskih knjižnic in šele leta 1999 je ponovno »uradno uvrščena« med visokošolske knjižnice. Danes je Teološka knjižnica Maribor polnopravna članica sistema slovenskih knjižnic.

Fanika Krajnc-Vrečko